

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. drs. C.B.F. Kuijpers
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

datum	ons kenmerk	contactpersoon
27 juli 2021	114144/RN	mw. I. Elfferich-Rodenburg
betreft	uw kenmerk	e-mail
Reactie consultatie Wet programmatuur verkiezingen	-	irodenburg@uwv.nl
		doorkiesnummer
		06 - 12463923

Geachte heer Kuijpers, beste Chris,

Met deze brief maakt de Unie van Waterschappen graag gebruik van de door u geboden gelegenheid om te reageren op de consultatieversie van de wijziging van de Kieswet houdende vaststelling van regels over de programmatuur die bij verkiezingen wordt gebruikt ten behoeve van een betrouwbare vaststelling van de verkiezingsuitslag (Wet programmatuur verkiezingsuitslagen).

Al eerder is geconstateerd dat de Kieswet afkomstig is uit de periode van voor de omvangrijke digitalisering van onze maatschappij en in die zin verouderd is. De waterschappen vinden het een goede zaak dat de huidige praktijk om computersoftware in te zetten in het verkiezingsproces nu ook wettelijk wordt geregeld. Inhoudelijk is het een goede ontwikkeling om de verantwoordelijkheden voor het beheer van de uitslagprogrammatuur bij de Kiesraad te leggen. Dat bevordert de eenheid en zo hou je de expertise centraal.

Graag geven wij u vanuit de waterschappen nog enkele aandachtspunten en vragen mee.

Verhouding met OSV

Met dit wetsvoorstel wordt ingezet op actualisering van een deel van de verkiezingssoftware, namelijk de uitslagprogrammatuur. De huidige OSV programmatuur faciliteert echter niet alleen de berekening van de verkiezingsuitslag, maar zorgt er tevens voor dat de basis van het verkiezingsproces, zijnde de kandidaatstelling, éénduidig digitaal beschikbaar komt en foutloos kan worden ingevoerd in het OSV deel dat functioneert als uitslagprogrammatuur. Het voornemen bestaat wel om op een later moment ten aanzien van andere fases van het verkiezingsproces regels te stellen (Memorie van Toelichting pag. 26). Dit leidt tot de volgende vragen over de verhouding tussen de nieuwe programmatuur en OSV:

- Hoe is de basis voor een goede digitale input van kandidaat gegevens in de nieuwe uitslagprogrammatuur geborgd? Blijft de oude OSV voor wat betreft de kandidaatstelling in stand en past die dan op de nieuwe uitslagprogrammatuur?

- Het niet opnemen van de kandidaatstellingsprogrammatuur in de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen schept veel extra risico op een juiste verwerking van kandidaat gegevens; hoe wordt dat ondervangen en door wie? Wij pleiten ervoor dat hiervoor een regeling komt.
- Reeds lange tijd vragen burgers om hun kandidaatstellingsgegevens op een digitale gegevensdrager te mogen aanleveren; het is dan wel zaak dat ook voor de kandidaatstellingsfase passende – met waarborgen omgeven – programmatuur beschikbaar is die daar mee kan omgaan. Kan in deze - reeds langere tijd levende - wens worden voorzien en zo ja wanneer?

Verantwoordelijkheidsverdeling

Het gebruik van digitale programmatuur in het verkiezingsproces schept risico's. In de aangehaalde wet is voorzien wie waarvoor verantwoordelijkheid draagt. Samenvattend is de Kiesraad verantwoordelijk voor deugdelijke uitslagprogrammatuur en het 'waterschap' voor een zorgvuldig gebruik daarvan. Hoe pakt die bevoegdheidsverdeling uit als bijvoorbeeld de Stichting "wij vertrouwen stemcomputers niet" een kort geding aanspant tegen het gebruik van die programmatuur?

Als de centrale voorziening onverhoopt niet beschikbaar is op een kritisch moment, hoe verhoudt dit zich met de verantwoordelijkheid van het centraal stembureau van het waterschap voor een verkiezingsuitslag?

Een centrale voorziening maakt het mogelijk dat er maximale controle/toezicht is op het proces en daarmee op de integriteit van de uitslagen. Maar, een verbinding vanuit gemeenten of waterschappen met de centrale voorziening is kwetsbaar (bijvoorbeeld voor DDOS aanvallen). Hoe worden deze aspecten geïmplementeerd zowel vanuit technisch oogpunt als procedureel?

Gevolgen voor waterschappen

Op pag. 29 van de MvT worden de gevolgen voor gemeenten en waterschappen opgesomd. Bij de 'inlichtingenplicht' en 'controleprotocol' worden wel gemeenten genoemd, maar waterschappen niet. Gelden deze plichten ook voor waterschappen als gebruikers? Zo ja, graag een aanvulling van de MvT op dat punt.

DHV

In de MvT wordt gemeld dat het streven is om het Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen (DHV) eind 2022 op te leveren en OSV te vervangen en om het wetsvoorstel per 1 januari 2023 in werking te laten treden. Een aandachtspunt is dat de organisatie van de (waterschaps)verkiezingen van 15 maart 2023 eind 2022/begin 2023 al zo ver gevorderd dat nieuwe wet- en regelgeving en software tijdens een lopend verkiezingsproces moeten worden geïmplementeerd. In de Verkiezingsagenda 2030 hebben het ministerie van BZK, de Kiesraad en VNG afgesproken dat een invoeringstermijn voor nieuwe wet- en regelgeving van minimaal drie maanden wordt gehanteerd en minimaal zes maanden als een maatregel wijzigingen in ICT-systemen vereist. We verzoeken u daarom een invoeringstermijn van zes maanden in acht te nemen voor de nieuwe wet- en regelgeving en de door Kiesraad op te stellen aansluit- en gebruiksvoorschriften en protocollen.

Met OSV is het mogelijk om de verkiezingsuitslag op een heldere manier te presenteren, bijvoorbeeld door middel van diagrammen. Wordt bij de ontwikkeling van DHV ook rekening gehouden met communicatieve aspecten, zoals mogelijkheden voor het presenteren van de verkiezingsuitslag?

Tekstueel

Artikel P 1c Kieswet, laatste zin moet zijn: het gemeentelijk stembureau 'dat' in plaats van 'die'.

Wij verzoeken u deze aandachtspunten te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het wetsvoorstel. Vanzelfsprekend zijn wij bereid een nadere toelichting te geven bij de genoemde punten. Hiervoor kunt u contact opnemen met Ilona Elfferich-Rodenburg (irodenburg@uww.nl of 06-12463923)

Met vriendelijke groet,

b.a.

mr. W.J. Wensink
Programmaleider Bestuurlijk-juridische zaken en Vereniging en Communicatie